

PRVNÍ samonabíjecí pistole v armádě

UNIKÁTNÍ **PISTOLE ROTH-STEYR MODEL 1907** BYLA PRVNÍ SAMONABÍJECÍ PISTOLÍ ZAVEDENOU PLOŠNĚ DO VÝZBROJE RAKOUSKO-UHERSKÉ ARMÁDY. VYNIKÁ NA SVOU DOBU NEUVĚŘITELNOU ÚROVNÍ ZPRACOVÁNÍ A VZDOR SVÉ SLOŽITOSTI A MNOŽSTVÍ SOUČÁSTEK JE SPOLEHLIVÁ A VELICE DOBŘE ROZEBÍRATELNÁ. ZKONSTRUOVAL JI ČESKÝ PUŠKAŘ KAREL KRNKA. V DNEŠNÍ DOBĚ MODERNÍCH OBRÁBĚČÍCH STROJŮ BY SE VŠAK ASI SOTVAKDO PUSTIL DO JEJÍ VÝROBY. Text: Jiří Knotek, foto: Martin Jansa

V elitelství rakousko-uherské armády s počátkem 20. století uvážilo, že by bylo dobré poněkud zmodernizovat důstojnický sbor. Umyslelo si tedy, že revolvery jako osobní zbraně důstojníků a příslušníků některých služeb již začínají být „de mode“, a začalo hledat jejich vhodnějšího nástupce.

V té době se již začaly objevovat první samočinné pistole, a tak se zájem velení pochopitelně obrátil tímto směrem. Volba padla na zbrojovku Roth-Steyr a její samonabíjecí pistoli model 1907 na náboj ráže 8 mm, jenž byl pro ni speciálně vyvinut.

Většina pramenů udává, že pistole byla vyrobena a zároveň i zavedena do výzbroje rakousko-uherské armády (převážně pro jízdní jednotky) v roce 1907. Jiné tvrdí, že se zbraň začala vyrábět o rok později. Ať tak či onak je ale skutečností, že šlo o první hromadné zavedení samonabíjecích pistolí do armády vůbec.

KRÁTKÁ VÝROBA, DLOUHÝ ŽIVOT

Za poměrně krátkou dobu do roku 1913 bylo vyrobeno 80 tisíc kusů (někde se udává, že 100 tisíc) těchto pistolí, z toho nejvíce v Österreichische Waffenfabrik-Gesellschaft Steyr pro rakouskou armádu. Menší počet (asi 30 tisíc) pistolí pro uherskou část císařské armády vyrobila zbrojovka Fémáru Fegyver-es Gépgyár v Budapešti. Když výroba pistolí Roth-Steyr Model 1907 skončila, nahradil ji modernější Steyr Model 1912.

Není ovšem bez zajímavosti, že přestože byla devatenáct set sedmička vyráběna poměrně krátce (zhruba šest let), udržela se ve službě nejen v období první světové války, nýbrž i v meziválečném období. Používalo ji i nadále rakouské jezdecko a po anšlusu Rakouska k Německu v březnu 1938 i rakouské jednotky nově spadlé pod wehrmacht, v jejichž výzbroji tyto

pistole byly dokonce ještě v roce 1942. Coby kořist a válečnou náhradu je dostala i italská armáda a rozloučila se s nimi v roce 1940.

NEOBVYKLÝ ZÁVĚR

Charakteristickými vlastnostmi pistole Roth-Steyr Model 1907 jsou neodnímatelná nábojová schránka, krátký pohyb hlavně s potočením o devadesát stupňů a takzvané polonapínací bicí a spoušťové ústrojí, kdy se před každým výstřelem natažený úderník stisknutím spouště posune dozadu ještě o šest milimetrů.

Pistole má při výstřelu závěr uzamčený mechanismem velmi neobvyklého typu. Masivní závorník je na konci opatřen rýhovanou maticí s průchozím otvorem pro nebyvale dlouhý úderník. Závorník spolu s hlavní se pohybují v pouzdře závěru, které je součástí těla zbraně. V pouzdře závěru jsou dále vyříznuty spirálové drážky a hlaveň má na vnějším povrchu ozuby odpovídající velikosti, které do těchto drážek zapadají.

Po výstřelu se hlaveň pohybuje společně se závorníkem vzad v délce zhruba 13 milimetrů a při zpětném pohybu se pak nuceně otočí o devadesát stupňů. Poté se hlaveň odpojí od závorníku a zastaví, zatímco závorník pokračuje v pohybu dále samostatně. Přitom dochází k natažení bicího mechanismu, vytažení vystřelené nábojnice z komory a k jejímu následnému vyhození ven ze zbraně.

SLOŽITÉ KRINKOVO DÍLO

Při pohybu do přední polohy nabere závorník nový náboj z nábojové schránky a zasune jej do komory. Vzápětí dojde k pohybu hlavně dopředu, při němž se opět spojí se závorníkem a ozuby na vnějším povrchu ji otočí do uzamčené polohy.

Náboje jsou umístěny v rukojeti v integro-

vané nábojové schránce, která se plní shora otevřeným závěrem z nábojového pásku. Nestřílíme-li, schránka se dá rychle vyprázdnit stisknutím tlačítka na levé straně pistole, kdy náboje vyskáčou ven.

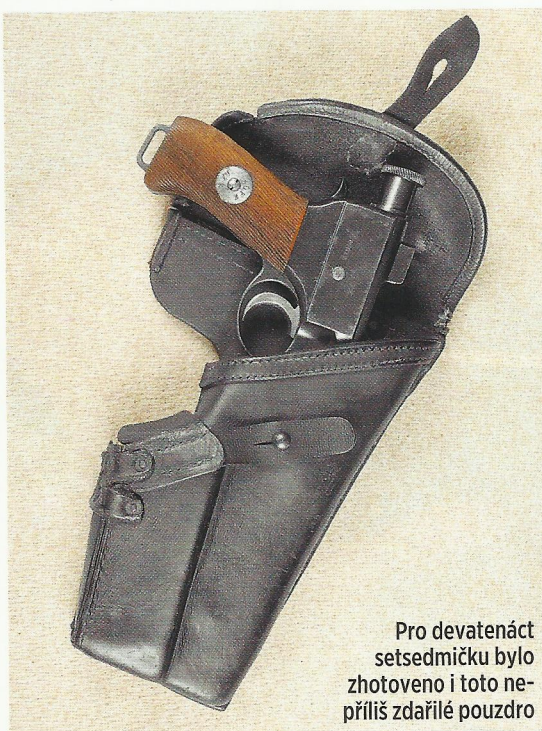
O pistoli Roth-Steyr se říká, že je hodně složitá, někteří odborníci dokonce tvrdí, že je až „šíleně složitá“. Vzdor všem složitostem ovšem v každém případě jde o zbraň velice spolehlivou, o čemž konečně nejlépe svědčí délka její služby. To nás nepřekvapí, víme-li, že jejím konstruktérem byl český puškař Karel Krnka (syn Sylvestra Krnky, o jehož životních osudech jsme psali nedávno), jenž pro Rotha pracoval. Do výroby však už pistole šla pod označením Roth-Steyr.

TROCHU PROBLEMATICKÁ STŘELBA

„Osobně si nemyslím, že je až tak složitá a už vůbec ne nějak šíleně,“ říká Aleš Chudoba, v jehož liberecké prodejně jsme se s pistolí Roth-Steyr 1907 mohli detailně seznámit. „Má samozřejmě některé neobvyklosti, s nimiž se u dnešních zbraní už nesetkáme, ale je velmi jednoduše rozebíratelná a na tehdejší dobu má naprosto skvělé výrobní zpracování. Jako nástrojář o tom něco vím.“

Za mírný problém ovšem Chudoba označil střelbu. Spoušťový mechanismus této pistole totiž funguje podobně jako u pušky, kdy se musí zamáčknout drápek úderníku dolů do zbraně, aby úderník vystartoval.

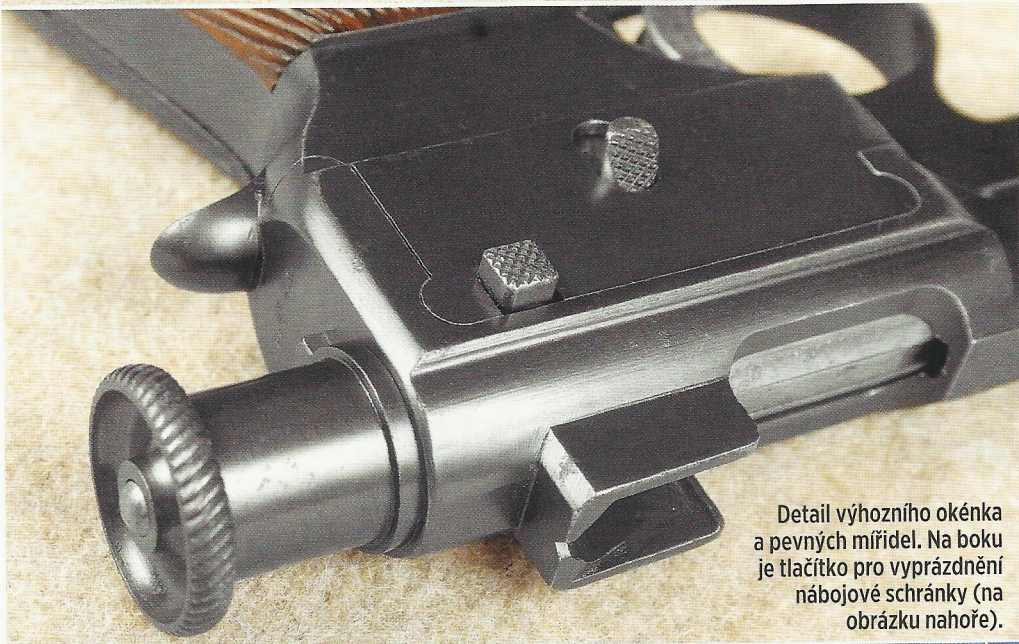
„Tady máte nějakých šest kilogramů na spoušti, což je moc. Budu muset zřejmě natočit nějakou jinou, méně tvrdou pružinu, aby byla spoušť lépe mačkatelná. S takovým odporem spouště se z pistole moc pohodlně střílet nedá. Na druhé straně zase ale zbraň při výstřelu téměř vůbec nekopne, je klidná, prostě fantazie. Když vám předvedu rozborku, uvidíte, jak Krn-

Pro devatenáct setsedmičku bylo zhotoveno i toto nepříliš zdařilé pouzdro

Rozebraná pistole Roth-Steyr 1907:
 1 - hlaveň, 2 - závěr
 3 - přední objímka, 4 - vratná pružina, 5 - matice závěru, 6 - úderník, 7 - tělo zbraně s vnitřní mechanikou, 8 - nábojová schránka, 9 - střenka rukojeti, 10 - krycí deska

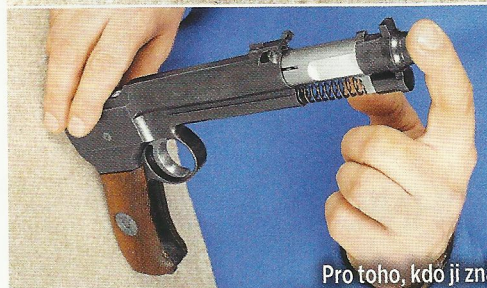
Detail výhozního okénka a pevných mířidel. Na boku je tlačítko pro vyprázdnění nábojové schránky (na obrázku nahoře).

Pistole má masivní závorník s rýhovanou maticí na konci s průchozím otvorem pro úderník

Krnkův systém převodu odjišťujícího úderníku. Součástky se pohybují s hodinářskou precizností.

Pro toho, kdo ji zná, jde pistole rozebrat opravdu dobře

Pistole se nabíjí do nábojové schránky pomocí nábojového pásku vrchem, jde to však i ručně

ka fantasticky vymyslel převod od spouště až po jazýček odjišťující úderník pomocí tří nebo čtyř broušených součástí, které tam v návaznosti na sobě běhají. Nádhera! Velmi zajímavým prvkem je také částečná rotace hlavně,“ rozplývá se nadšením.

Kompletní rozborka pistole není opravdu nic složitějšího, byť součástí je v ní dost a jsou všechny dělané ručně. Než je ze zbraně jen hrst součástek, ukážeme si zvláštní funkci úderníku,

otáčení hlavně a její odpojování od závorníku. Vše běhá jako v hodinkách.

ZA ROZMACH VDĚČÍ RAKOUSKU-UHERSKU

Že Rakousko-Uhersko zavedlo samonabíjecí pistoli plošně do výzbroje armády jako první, není náhoda. Ve vývoji samočinných pistolí totiž hrálo dosti významnou roli při jejich zkoušení a rozšíření na světovém zbrojním trhu.

Již v devadesátých letech 19. století se objevuje v této zemi řada samonabíjecích pistolí konstruktérů Kromara, Schönbergera, Mannlicher či Krnky. Jejich první samočinné pistole samozřejmě měly k dokonalosti hodně daleko – byly objemné a vnějším vzhledem stále podobné revolverům. Zejména proto, že většina z nich měla nábojové schránky umístěny nikoliv v rukojeti, nýbrž před lučičkem, případně nad ním.

Nabíjely se stejně jako pušky Mannlicher, zavedené tehdy do rakousko-uherské výzbroje, kartonem s pěti náboji, pistole Mannlicher a Krnka pak pomocí nábojového pásku. Všechny zmíněné pistole byly jen pokusnými vzory a nikdy nebyly zavedeny do výzbroje. Nejzajímavější z nich byla neuzamčená pistole Mannlicher vzor 1894, vyráběná ve dvou rážích.

NASTUJUJE SYSTÉM KRNKA

Po Mannlicheru 1894 sestrojil český puškař Karel Krnka další pistoli Krnka vzor 1895. Nábojovou schránku na deset nábojů měla již umístěnu v rukojeti, naplňovala se z nábojového pásku se zvláštním jezdcem – posuvným tlačítkem. Měla pohyblivou hlavěň a byla pevně uzamčena. Po dalších zdokonaleních Krnkova systému se objevily modely 1899, 1904 a pak i slavný armádní model 1907 s označením podle jména majitele zbrojovky a názvu továrny – Roth-Steyr. ■

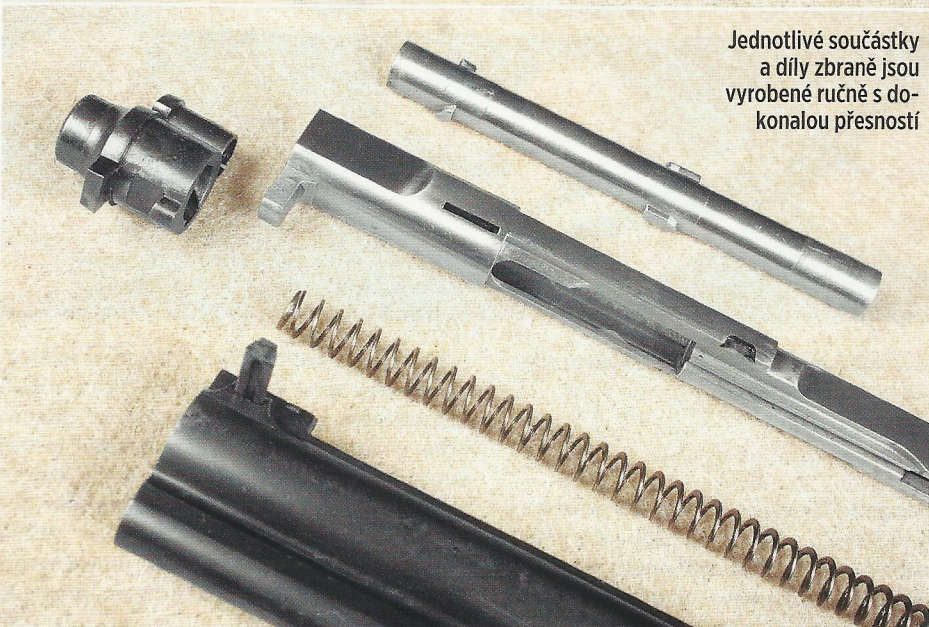
Vše uvnitř zbraně je poskládané s rozmyslem a na chlup přesně

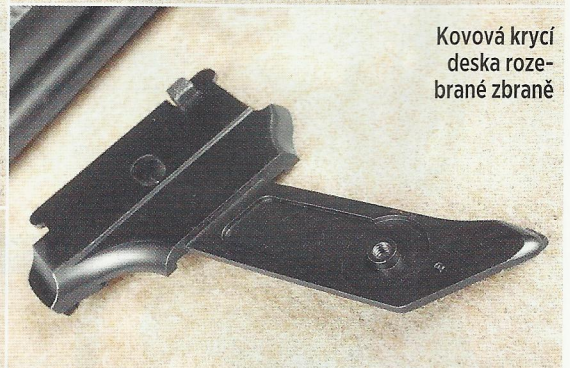
Zbraň v jistém úhlu nepostrádá ani určitou eleganci

Pistole Roth-Steyr Model 1907 zavedená jako první do rakousko-uherské armády

Jednotlivé součástky a díly zbraně jsou vyrobené ručně s dokonalou přesností

Kovová krycí deska rozebrané zbraně

TECHNICKÉ ÚDAJE

Ráže:	8 mm R.-S.
Délka hlavně:	127 mm (s nábojovou komorou 135 mm)
Celková délka:	229 mm
Hmotnost:	1 000 g
Vývrt hlavně:	4 drážky, vpravo
Kapacita nábojové schránky:	10 nábojů
Ústová rychlost:	332 m/s